

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av Klintahuset, sydost Torekov, Skåne

Linderson, Hans

2016

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Linderson, H. (2016). *Dendrokronologisk analys av Klintahuset, sydost Torekov, Skåne*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2016:18). Lund University.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

17 maj 2016

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2016:18
Hans Linderson
DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV KLINTAHUSET SYDOST TOREKOV,
SKÅNE

Uppdragsgivare: Oxunda Förvaltning, Grev Turegatan 18, 3 tr. 114 46 Stockholm
Organisationsnummer 430906-0509. **Märk fakturan:** Projekt Klinten **Referens:** Johanna Djer
Område: Båstad kn **Prov nr:78515-78534** **Antal borrhprov:** 25 varav 20 debiteras
Dendrokronologiskt objekt: Samtliga byggnadsdelar minimal provtagning.

Dendrokronologiskt och vedanatomiskt resultat:

Dendro Id	Prov-beskrivning	Trädslag	Antal år; antal radier annat än 2	Splint (Sp) Bark (B) Vank. (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E efter V vinterhalvåret	Mer vågad datering; Trädets egenålder ±10 år uppskattning
78515	Prov 1. Stolpe, frodvuxen ek, sågprov i tapphaket, rum 12 (loge)	Ek	58	Sp 17, W	(1784)		(V 1784/85); 70
78516	Prov 2. Stolpe, frodvuxen ek, sågprov i tapphaket, rum 12 (loge)	Ek	26	Sp 3, ej W	(1768)		(1775-1789); 70
78517	Prov 3. Stolpe, frodvuxen ek, sågprov i tapphaket, rum 11 (snickeri)	Ek	41;1	Sp 12 nära W	(1778)		(1778-1786); 80
78518	Prov 4. Stolpe, frodvuxen ek-kronans märke, borrhprov, rum 11 (snickeri)	Ek	42;1	Sp 1, ej W	(1770)		(1779-1803); 80
78519	Prov 5. Stolpe/dörrkarm frodvuxen ek, borrhprov, rum 12 (loge)	Ek	33;1	Sp 10 nära W	(1781)		(1781-1788); 60
78520	Prov 6 Golvbrädor, sågprov, från rum 10 (skafferier)	Tall	41	Sp 29, ej W	1820	1821-1851	75
78521	Prov 7 dito	Tall	48;1	Sp 43, ej W	1822	1822-1839	90
78522	Prov 8 dito	Tall	36	Sp 34, W	1826	V 1826/27	70
78523	Prov 9 dito	Tall	54	Sp 41, W	1826	V 1826/27	85

78524	Prov 10. Bindbjälke, delvis helstock, sågprov (norra fasaden) Rådjursmärkt	Tall	82;3	Sp 51, W	(1780)		(V 1780/81); 100
78525	Prov 11. Bindbjälke, nästan helstock, sågprov (södra fasaden)	Tall	89	Sp 51 nära W	Ej datering		100
78526	Prov 12. Bindbjälke, tall, helstock, sågprov (södra fasaden)	Tall	53	Sp 31, ej W	Ej datering		80
78527	Prov 13. Bindbjälke med annan profil, halvstock, borrprov- splintveden svårt insektsangripen, avstår prov. rum 2 (inbyggnad bakugn)	Tall	-	-	-	-	-
78528	Prov 14. Takstol, drygt kvartstock, sågprov (söder)	Tall	58	Sp 16, ej W	1777	1791-1821	110
78529	Prov 15. Takstol, kvartstock, sågprov (söder)	Tall	59;1	Sp 47?, ej W	1786	E 1786	(1786-1799); 80
78530	Prov 16. Takstol, drygt halvstock, sågprov (söder)	Tall	72	Sp 15, ej W	(1565)		(1585-1610);120
78531	Prov 17. Takstol, kvartstock, sågprov (norr)	Tall	58;1	Sp 15, ej W	1766	1781-1811	90
78532	Prov 18. Takstol, kvartstock, sågprov (norr)	Tall	57;1	Sp 30, ej W	1767	1767-1797	90
78533	Prov 19. Stödbräda/takstol, barträd- extremt tätvuxen, kvartstock, sågprov (norr)	Gran	241;1	Nära W	1783	E 1783	V 1783/84, 280 1543-1783 AD
78534	Prov 20. Bärlina, rundstock, sågprov , rum 11 och 12 (snickeri och loge)	Tall	50;1	Sp 41, W			70

Resultatuppgifter inom parentes är inte helt säkra uppgifter

Kommentarer till den dendrokronologiska analysen

Ekvirke från loge och snickeriet, prov 1-5.

Virket består av snabbvuxen ek. För många människor är det överraskande att denna är betydligt hårdare och mer beständig än tätvuxen ek. Splinten är dock mycket lättroderad och ofta angripen av insekters larver. Dess andel av stocken blir då relativt stor vid snabbvuxenhet. Här har detta faktum betydelse vid den dendrokronologiska provtagningen, borring skulle ge endast kärnvedsdelen. Jag valde därför att såga tunna snitt där detta inte var särskilt störande. Med detta kunde i några fall splinten ingå i proven.

Virket bedömdes i fält att ha kommit från en gemensam population och därmed rimligen gemensam ålder. Detta kunde bekräftas i den dendrokronologiska analysen. Därför är de inbördes dateringarna helt säkra. Att det skiljer upp till 26 år mellan provernas yttersta/ynsta årsring beror huvudsakligen på att yttre delarna av virket saknas.

Tyvännär uppstår inte dateringarna de kriterier vi ställer på en helt säker datering. De referenser som korrelerar bäst är hämtade från Hovdala slott och Sporrakula gård, centrala respektive nordöstra Skåne. Virket kan vara hämtat från närmre ort men tillräckligt goda referenser saknas för att belägga detta. Om man utgår ifrån att dateringarna är riktiga så täcker den bedömda fällningstiden för varje provtaget virke den säsongsexakta dateringen, **vinterhalvåret 1784/85** som prov 1 får. Det mesta talar för att de övriga är avverkade denna säsong, augusti 1784- maj 1785.

Golvplank i skafferiet, prov 6-9

Samtliga fyra prov dateras. Två får en exakt avverkningsåsåong **vinterhalvåret 1826/27** de övriga täcker denna tid. Man måste här ta med i beräkningen att virket kan ha torkats/lagrats något eller några år så att golvet bör vara konstruerat 1827-1833. Proveniens: Halland eller nordvästra Skåne.

Bindbjälkar i huvudbyggnaden, prov 10-12(prov 13 undermåligt, analyserades inte)

De tre, ganska bra proverna, passar dendrokronologiskt inte ihop, vilket kan betyda att de har olika åldrar eller olika källorter. Den fältmässiga bedömningen ställde höga förväntningar på denna grupp men endast en datering med lägre säkerhet utvanns. Prov 10 är sannolikt avverkad vinterhalvåret 1780/81, proveniens Halland till norra Skåne. Här kan en kompletterande provtagning förtydliga resultaten.

Takstol, sparrar, prov 14-18

Fyra av fem prover får en gemensam avverkningsperiod. Om man sammanväger dessa så skall de vara avverkade någon gång under åren **1786-1797**. Proveniens: **Småland till norra Skåne**.

Stödbräda för sparre, prov 19 (prov 20 dateras inte)

Denna bräda avviker kraftigt mot det övriga virket i byggnaden (inklusive hyvlarna som är gjorda av Jakaranda eller mahogny), den är av tätvuxen **gran**, provet består av 241 årsringar, 1543-1783. En försiktig bedömning av fällningstiden är **efter sommaren 1783** (det vill säga hur ung som helst). Jag uppfattar som om yttersta årsring kan utgöra vankant eller nära vankant så att avverkningen i så fall har skett vinterhalvåret 1783/84 eller några år senare. Groddåret bör ha inträffat 1500-1530. Proveniensen är **Jämtland**.

Samlad bedömning

Byggnaden utgör en ordentlig dendrokronologisk utmaning. Man vill normalt ha för enstaka prov mer än 100 årsringar, för sammanhållna provgrupper mer än 70 årsringar. Gärna ett träslag och hämtat från ungefär samma plats. Inte mycket av detta fanns förutsättningar för i denna byggnad. Jag har därför valt att skilja på de resultat jag är helt säker på (fet text) och de som inte är helt säkra. Diskussionen nedan gör ingen skillnad på denna gradering.

Sparrarna och bindbjälkarna i huvudbyggnaden bör vara uppförd under andra halvan av 1780-talet eller möjligen i början av 1790-talet. Prov 10, bindbjälken, förefaller lite för gammal men frånvaro av passning med de övriga bindbjälkarna tyder på att gruppen (prov 10-13) är ihopsamlade från olika källor. Till exempel är prov 13 kommet ur ett profilerat virkesämne som redan i fält syns avvika från de övriga bindbjälkarna. Ekvirket i snickeriet och på logen får i princip samma datering som huvudbyggnadsdelen.

Tack

Johanna Djerf och Joar Nilsson för all hjälp under fältarbetet.

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarmed) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges $sp=0$ menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

I kolumnen längst till höger har trädets totala egenålder uppskattats samt en mer vågad datering vanligen avser detta en mer precis datering, mest sannolikt avverkningsår.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet.

Rapporter och andra skrifter angående de dendrokronologiska resultaten tas tacksamt emot.

Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare, Lunds Universitet
Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund
E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se, Tel: 046-2227891 (mobil)